

Spectrum maakt deel uit van Uitgeverij Unieboek | Het Spectrum bv,
Amstelplein 34
1096 BC Amsterdam

© 2019 Adwin de Kluyster
© 2019 Uitgeverij Unieboek | Het Spectrum bv

Eerste druk 2019
Tweede druk 2026

Omslagontwerp: Jelle F. Post
Auteursfoto: Tryntsje Nauta
Opmaak: Jelle F. Post

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16 Auteurswet 1912, juncto het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprerecht (Postbus 3051, 2130 KB, Hoofddorp).

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken dient men zich tot de uitgever te wenden.

Deze publicatie is tot stand gekomen met steun van het Nederlands Letterenfonds en het Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

FONDS *Bijzondere*
JOURNALISTIEKE PROJECTEN

ISBN 978 90 00 40754 5

ISBN 978 90 00 35519 8 (e-book)

NUR 320

www.spectrumnonfictie.nl
www.adwindekluyver.nl
www.fondsbjp.nl
www.letterenfonds.nl

De wereld is herboren na dit sneeuwen
En ik ben weer een kind na deze nacht.

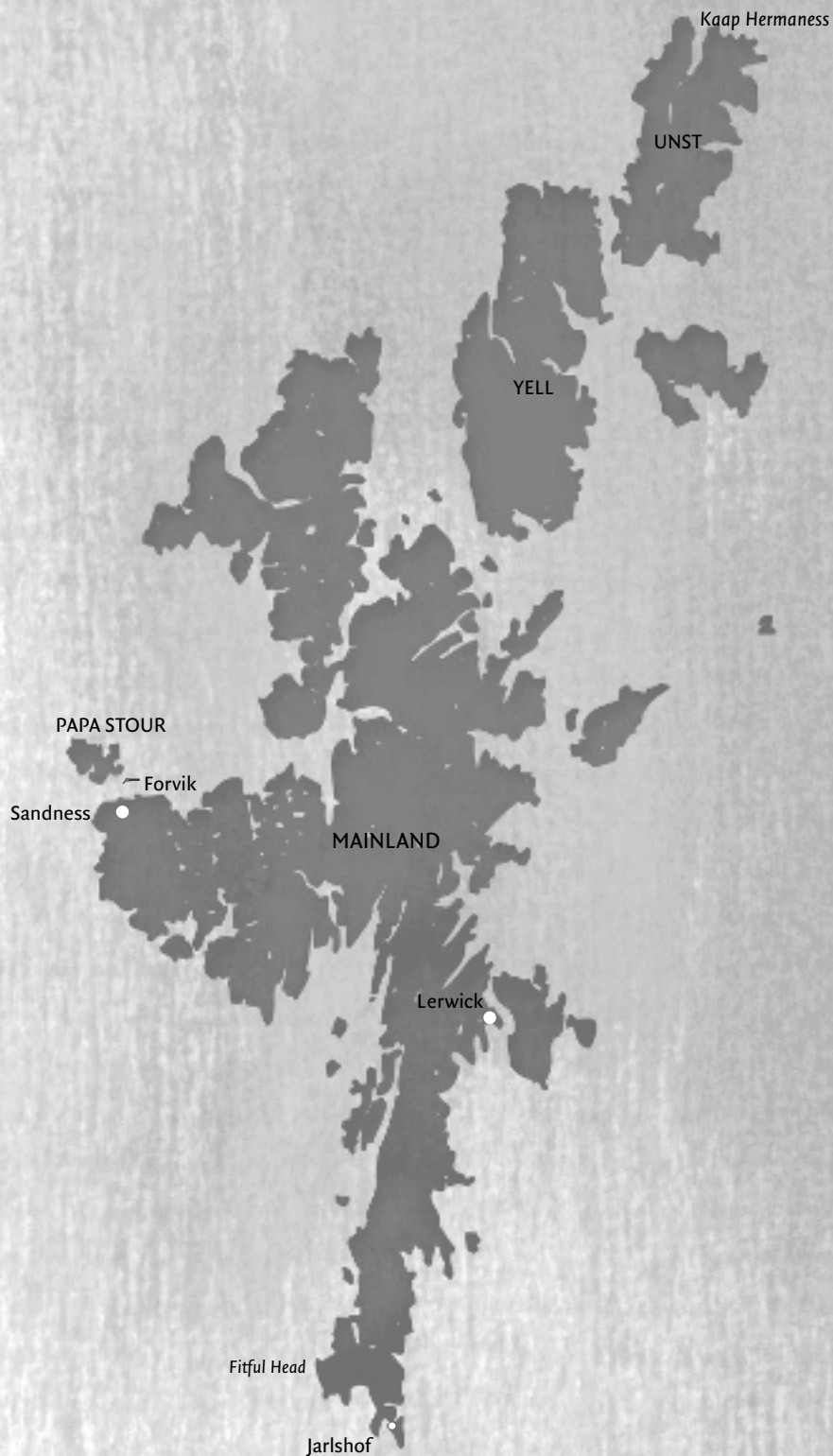
Martinus Nijhoff, 'Con Sordino', in: *De wandelaar*, 1916

‘Wat denk jij dat er aan de andere kant ligt?’
‘Wie weet? Nog meer van hetzelfde ben ik bang.’
‘Een verlaten gebied, verstoken van tekens van leven.’
‘Dat heb je mooi gezegd.’

Magnus Mills, *De verkenner van de nieuwe eeuw*, 2005

Inhoud

Unst, Groot-Brittannië – een proloog	9
Thule – een uiterste	27
Lindisfarne, Groot-Brittannië – een aanval	37
Frisland – een kaart	49
Stateneiland, Karazee – een ijsbeer	65
Vesuvius, Italië – een gat	75
Uppsala, Zweden – een oudheid	85
Aavasaksa, Finland – een expeditie	103
Blackheath, Groot-Brittannië – een sneeuwvlok	119
Notre Dame Bay, Canada – een schilderij	133
Morristown, Verenigde Staten – een kerstman	147
Kaap Troost, Nova Zembla – een monument	163
Denen-eiland, Spitsbergen – een luchtschip	177
Kaap York, Groenland – een ‘Eskimojongen’	191
München, Duitsland – een ras	209
Bergen, Noorwegen – een poolheld	223
De Noordpool – een vlag	237
Noordkaap, Noorwegen – een epiloog	257
Een bibliografie	271
Een dankwoord	283
Een toegift	285

Unst, Groot-Brittannië – een proloog

60° 50' NB, 0° 53' WL

Het scheelde weinig of ik was in het hoogste noorden aan mijn eind gekomen. Een meter slechts scheidde mij van een gespleten schedel, gebroken ledematen en uitpuilende ingewanden. Ik lag op mijn rug op het ijs en keek tussen mijn voeten door naar het panorama voor me. Een beenlengte verderop begon de afgrond, beneden spatte de golven in chaotische fonteinen uiteen op de kliffen. Daar in de diepte lag Muckle Flugga, een schuin uit zee oprijzend rotseiland gekroond met een witte vuurtoren. Daarachter stak nog Out Stack zijn donkere kop boven de golven uit, het meest noordelijke stukje Britse rots. Vervolgens begon het lege, waterige, grijze niets. De Atlantische Oceaan, dan de Noordelijke IJszee, daarna de Noordpool. En ergens achter de dunne scheidslijn tussen lichtgrijs en donkergrijs moest ook Ultima Thule liggen, het mythische land in het Hoge Noorden waar ontdekkingsreizigers en wetenschappers naar zochten en schrijvers en filosofen van droomden. De Griekse zeevaarder Pytheas, de naamgever van Thule, was in de vierde eeuw voor Christus in zijn zoektocht naar het uiterste noorden hier nog voorbijgevaren.

Het was ook juist dat verlangen naar het Noorden wat me in de problemen had gebracht. Hier op Unst, het bovenste eiland van de

Shetland-archipel, ergens halverwege tussen Schotland en IJsland, is noord de dominante windstreek. Op dit uit gras, veen en steen opgetrokken stukje land aan de uiterste rand van het Verenigd Koninkrijk was vrijwel alles verbonden met het Noorden. Het dorp, een bushalte, het postkantoor, de brouwerij, de chocoladefabriek, een supermarkt, een tearoom, een kerk, een huis en het museum, alles werd aangeprezen met de titel 'meest noordelijk'.

En zo lag ik dus met doorweekte kleren te overleven op de ijzige grond van Hermaness, de meest noordelijke kaap van Groot-Britannië. Een armlengte verder naar het noorden begon de steile klifwand, ruim honderd meter naar beneden sloegen de golven stuk op de zwarte rotsen. Het was de belofte van de uiterste rand die me hiernaartoe had gelokt. Volgens legendes waren de twee eilandjes Muckle Flugga en Out Stack gevormd door de rotsblokken die de reuzen Herma en Saxa naar elkaar hadden gegooid. Beiden dongen naar de hand van dezelfde zeemeermin. Toen deze het gekibbel beu was, vertrok zij richting Noordpool. De beide reuzen volgden haar en verdronken in zee.

Een ander slachtoffer van de lokroep van het Noorden meldde zich hier in 1854. Lady Jane Franklin had al negen jaar niets van haar man vernomen. Sir John Franklin, admiraal op leeftijd, was in 1845 met de schepen Terror en Erebus en 133 bemanningsleden uit Greenhithe vertrokken om ten noorden van Canada de Noordwestelijke Doorvaart te ontdekken en daarmee een snelle handelsroute naar China te ontsluiten. Vervolgens bleef het heel lang stil. Totdat het rapport van de Schotse chirurg en ontdekkingsreiziger John Rae uitlekte. Deze had van de Canadese Inuit-bevolking vernomen dat de leden van de Franklin-expeditie met hun schepen waren ingevroren in het pakij. De laatste overlevenden hadden zich overgegeven aan kannibalisme. De treurende Lady Jane weigerde dit te geloven en liet zich op Out Stack afzetten om zo dicht mogelijk bij haar vermiste man te zijn. Ontroostbaar staaarde zij naar het noorden in de hoop dat er zeilen aan de horizon zouden opdoemen.

Ook ik wilde wel eens naar het noorden staren. Tussen Out Stack en de Noordpool lag geen enkele landmassa meer in de weg.

Aanvankelijk was de wandeling over Kaap Hermaness nog een pleziertochtje. De bodem was weliswaar drassig, het sneeuwde, maar de temperatuur lag boven nul, de sneeuwkrystallen smolten langzaam nadat ze de grond raakten. Het pad over de 200 meter hoge top was nog zichtbaar. Totdat de route afdaalde naar de klifrand. Op de noordelijke helling drongen de schaarse winterse zonnestralen niet door. De natte sneeuw veranderde in een broze ijskorst waar ik onmiddellijk doorheen zakte. Hoe dicht ik bij de rand kwam, hoe steviger de korst werd. Ineens was het ijs op deze koude noordhelling bestand tegen mijn gewicht en bevond ik me op een hellende, speggladde vloer. Bij de volgende stap die ik zette ging ik onderuit. Langzaam gleeed ik naar de afgrond. Ik klauwde woest om mij heen, op zoek naar grip. Met mijn benen probeerde ik door het ijs heen te trappen. De adrenaline gierde, mijn hart bonkte, mijn mond vloekte, terwijl ik meter voor meter in slow motion richting diepte gleeed. Pas toen ik me op mijn rug draaide, vertraagde mijn werdegang enigszins. De ruwe stof en de gespen van mijn rugzak verhoogden de wrijving met het ijs. Een door de ijslaag heen stekende pol gras gaf enig houvast. Met mijn voet op de schaarse spriet en mijn lichaam zo breed mogelijk gespreid was de weerstand groot genoeg om het van de zwaartekracht te winnen. Stil en stijf bleef ik liggen. Ondertussen keek ik hijgend naar het uitzicht waarvoor ik gekomen was. Hoe deze tocht ook zou eindigen, het was niet helemaal voor niets geweest.

Nadat mijn hartslag was gedaald, schoof ik centimeter voor centimeter naar de zijkant, naar het deel van de helling waar de zon nog wel eens doordrong en de ijslaag dunner en brozer was. Mijn voeten kregen weer grip op de helling. Met enige moeite trapte ik door de knapperige laag. Een paar meter verder ging die al over in natte ijsblubber. Met trillende benen kwam ik overeind, dolblij dat niemand deze allesbehalve heldhaftige ontdekkingsreiziger als een paling op